РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

3 април 2008 година*

По дело C-331/06

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Rechtbank te Amsterdam (Нидерландия) с акт от 27 юли 2006 г., постъпил в Съда на 31 юли 2006 г. в рамките на производство по дело

K. D. Chuck

срещу

Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: г-н C. W. A. Timmermans, председател на състав, г-н L. Bay Larsen, г-н K. Schiemann, г-н P. Kūris (докладчик) и г-н J.-C. Bonichot, съдии,

* Език на производството: нидерландски.

генерален адвокат: г-н J. Mazák,
секретар: г-жа M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 27 септември 2007 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, от адв. E. Pijnacker Hordijk и адв. S. J. H. Evans, advocaten,

— за нидерландското правителство, от г-жа H. Sevenster, в качеството на представител,

— за гръцкото правителство, от г-н K. Georgiadis, както и от г-жа Z. Chatzipavlou и г-жа O. Patsopoulou, в качеството на представители,

— за италианското правителство, от г-н I. M. Braguglia, в качеството на представител, подпомаган от г-жа W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— за Комисията на Европейските общности, от г-н V. Kreuschitz и г-н M. van Beek, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 16 януари 2008 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 48 от Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността (ОВ L 149, стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 26), в редакцията му след изменение и актуализация с Регламент (ЕО) № 631/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година (ОВ L 100, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 32; наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Chuck и Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (Управителен съвет на социалноосигурителната каса, наричан по-нататък „SVB“), свързан с отказа на последния да вземе предвид осигурителните вноски, направени от г-н Chuck в Дания, на основание на това, че към момента на подаване на заявлението му за пенсия той не е пребивавал в държава-членка.

Правна уредба

Общностна правна уредба

3 Член 2 от Регламент № 1408/71 определя лицата, към които се прилага регламентът, и посочва в параграф 1:

„Настоящият регламент се прилага за заети лица, самостоятелно заети лица и студенти, към които се прилага или е било прилагано законодателството на една или повече държави-членки и, които са граждани на държава-членка, или са лица без гражданство или бежанци, живеещи на територията на някоя от държавите-членки, както и към членовете на техните семейства и преживелите ги лица.“

4 Съгласно член 10 от Регламент № 1408/71, озаглавен „Отмяна на клаузите за пребиваване — Ефект на задължителното осигуряване върху възстановяването на вноски“:

„1. Ако в настоящия регламент не е предвидено друго, придобитите съгласно законодателството на една или повече държави-членки парични обезщетения за инвалидност, старост или на преживели лица, пенсия за трудова злополука или професионална болест и помощи при смърт не подлежат на никакво намаление, изменение, спиране, прекратяване или конфискация, заради факта, че получателят пребивава на територията на държава-членка, различна от тази, в която се намира институцията, която отговаря за изплащането на обезщетенията.

[…]“.

5 Съгласно член 48 от Регламент № 1408/71, озаглавен „Осигурителни периоди или периоди на пребиваване, по-малки от една година“:

„1. Независимо от разпоредбите на член 46, параграф 2, институцията на държава-членка не е длъжна да отпуска обезщетения за завършени периоди съгласно прилаганото от нея законодателство, които се вземат предвид при материализиране на риска, ако:

— продължителността на споменатите периоди е по-малка от една година,

и

— като се вземат предвид само тези периоди, не се придобива право на обезщетение съгласно разпоредбите на въпросното законодателство.

2. Компетентната институция на всяка от заинтересованите държави-членки взема под внимание периодите, посочени в параграф 1, с оглед прилагане на разпоредбите на член 46, параграф 2, без буква б).

3. Ако ефектът от прилагането на разпоредбите на параграф 1 би се изразил в облекчаване на задълженията на всички институции на заинтересованите държави-членки, обезщетенията се отпускат изключително съгласно законодателството на последната от тези държави, чиито условия са изпълнени, все едно че всички завършени и взети под внимание осигурителни периоди и периоди на пребиваване в съответствие с разпоредбите на член 45, параграфи от 1 до 4, са завършени съгласно законодателството на тази държава.“

6 Член 36, параграф 3 от Регламент (ЕИО) № 574/72 на Съвета от 21 март 1972 година относно определяне на реда за прилагане на Регламент № 1408/71 (ОВ L 74, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 74, наричан по-нататък „Регламентът за прилагане“) посочва:

„Когато заявител пребивава на територията на държава, която не е държава-членка, той подава заявлението си [за обезщетение за старост] до компетентната институция на държавата-членка, на чието законодателство заетото или самостоятелно заетото лице последно е било субект.“

Национална правна уредба

7 Член 6, параграф 1 от Закона относно осигуряването за старост (Algemene Ouderdomswet, наричан по-нататък „AOW“) има следното съдържание:

„По смисъла на настоящите разпоредби осигурени лица са:

а) пребиваващите лица, както и

б) непребиваващите лица, които се облагат с данък върху дохода за извършена в Нидерланидя дейност като заето лице и не са навършили 65-годишна възраст.“

8 Съгласно член 7 от AOW:

„Право на пенсия за старост съгласно разпоредбите на настоящия закон имат лицата:

а) които са навършили 65-годишна възраст и

б) които съгласно настоящия закон са били осигурени през периода, който започва от деня, в който са навършили 15-годишна възраст, и изтича в деня, в който са навършили 65-годишна възраст.“

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

9 Г-н Chuck е гражданин на Обединеното кралство, който работи и пребивава в Нидерландия от 1 септември 1972 г. до 1 април 1975 г., както и от 1 януари 1976 г. до 31 декември 1977 г. През деветте месеца, разделящи тези два периода, той работи в Дания, където плаща социалноосигурителни вноски. От 1 януари 1978 г. той пребивава в Съединените щати. При навършване на 65-годишна възраст той подава заявление за пенсия за старост до SVB.

10 SVB отпуска на г-н Chuck пенсия за старост и добавка, считано от месец декември 2000 г., намалена с 90 % за 45-те години, през които той не е бил осигурен. При изчисляването на размера на пенсията SVB не взема предвид осигурителните периоди в Дания, на основание на това, че г-н Chuck вече не пребивава на територията на държава-членка и че според SVB той не може да се позовава на член 48 от Регламент № 1408/71 в своя полза.

11 Г-н Chuck подава жалба по административен ред срещу това решение до SVB, който я отхвърля с решение от 2 януари 2002 г. След това г-н Chuck подава жалба до Rechtbank te Amsterdam.

12 Той твърди, че съгласно член 48 от Регламент № 1408/71 осигурителните периоди, изтекли в Дания, трябвало да бъдат взети предвид при изчисляването на осигурителните периоди. Фактът, че той не пребивава на територията на държава-членка към момента на подаване на заявлението си, не би трябвало да попречи на приложението на посочения член 48.

13 На 27 юли 2006 г. Rechtbank te Amsterdam решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Когато към датата на навършване на възрастта за пенсиониране работник пребивава извън [Европейската] общност, следва ли член 48 от Регламент [№ 1408/71] да се прилага по същия начин, както ако съответният работник пребиваваше на територията на Общността?“

По преюдициалния въпрос

14 Със своя въпрос препращащата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 48, параграф 2 от Регламент № 1408/71 налага на компетентната институция на последната държава-членка, в която е пребивавал работник, гражданин на държава-членка, да вземе предвид при изчисляването на пенсията за старост на този работник, който към момента на подаване на заявката за определяне на пенсията пребивава в трета държава, прослужените в друга държава-членка периоди при същите условия, както ако този работник продължаваше да пребивава на територията на Общността.

Становища, представени на Съда

15 SVB счита, че Регламент № 1408/71 гарантира само правата и обезщетенията на работници, които се движат в рамките на Общността, и че от практиката на Съда не може да се направи извод, че всеки, спрямо когото регламентът се прилага, може автоматично да черпи права от него.

16 SVB добавя, че е длъжен да прилага разпоредбите на член 48 от регламента по отношение на заявител, който пребивава извън Общността, само ако на основание член 10 от същия регламент подлежащите на акумулиране обезщетения могат да бъдат прехвърлени. Последната разпоредба обаче гарантирала възможността за прехвърляне на пенсия само към друга държава-членка. Оттук следвало, че датските власти не можело да бъдат задължени да прехвърлят пенсия към трета държава, така че било нелогично посоченият член 48 да задължава нидерландските власти да вземат предвид вноските, направени от г-н Chuck в Дания.

17 SVB посочва освен това, че тъй като общностното право не предвижда прехвърлянето на такива обезщетения, на още по-силно основание е невъзможно въз основа на член 48, параграф 2 от Регламент № 1408/71 от него да се изведе право на прехвърляне на сбора от периодите, за които са правени вноски. Това заключение се потвърждавало от член 7 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социално осигуряване (ОВ L 166, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82).

18 В подкрепа на утвърдителния отговор на поставения въпрос нидерландското правителство посочва, че член 42 ЕО предвижда система, гарантираща правото на социална сигурност на работниците, с цел да се насърчи тяхното свободно движение. За целта този член предвижда, от една страна, акумулиране на всички осигурителни периоди с оглед придобиването и запазването на правото на обезщетение извън националната територия на всяка държава-членка и от друга страна, задължение за плащане на обезщетения на цялата територия на Общността. Освен това член 36, параграф 3 от Регламента за прилагане предвиждал процедура за подаване на заявление за пенсия за старост за лицата, които не пребивават в държава-членка.

19 В подкрепа на отрицателния отговор на посочения въпрос нидерландското правителство отбелязва, че Регламент № 1408/71 има за цел да улесни свободното движение на работниците и на членовете на техните семейства в рамките на Общността, която гледна точка се потвърждава от текста на член 42 ЕО, според който Съветът на Европейския съюз приема необходимите мерки, за да се осигури изплащане на обезщетения на лицата, пребиваващи на територията на държавите-членки.

20 На последно място нидерландското правителство подчертава, че макар пенсията за старост да трябва да се изчисли съгласно член 48, параграф 2 от Регламент № 1408/71, това не означавало, че тя може да бъде прехвърлена към трета държава, за да бъде изплащана там. Регламентът не решавал този въпрос, който продължавал да се урежда изключително от националното законодателство.

21 Комисията на Европейските общности предлага да се отговори, че когато към датата, на която навършва пенсионната възраст, даден работник пребивава извън Общността, член 48 от Регламент № 1408/71 трябва да се прилага по същия начин, както ако работникът пребиваваше на територията на Общността. Според Комисията обстоятелството дали мястото на пребиваване се намира на територията на Общността или извън нея няма никакво значение за приложението на тази разпоредба.

22 В това отношение Комисията посочва, че от практиката на Съда следва, че Регламент № 1408/71 има за единствена цел да осигури координацията на националните схеми. По този начин той позволявал запазване на отделните национални схеми, които пораждали отделни вземания спрямо различни национални органи.

23 По-нататък, изглеждало, че решаващият критерий за прилагането на тези правни норми била връзката между работника и схемата за социална сигурност на определена държава-членка, по която той е осигурен през определен период, без да се държи сметка за мястото, където той извършва своята дейност като заето лице.

24 Оттук Комисията стига до извода, че приемането на доводите на SVB би лишило уредения в Регламент № 1408/71 принцип на акумулирането от голяма част от неговото действие. Въпреки това никоя разпоредба от общностното право не налагала ефективното изплащане на социалните обезщетения в трета държава. Редът за плащане на тези обезщетения продължава да се урежда от националното право.

25 Гръцкото и италианското правителство споделят по същество гледната точка на Комисията. Първото от тези правителства изтъква също така значението на член 36 от Регламента за прилагане, който се отнася до положението на заявител, непребиваващ на територията на Общността към момента на подаване на заявлението за обезщетение.

Отговорът на Съда

26 Следва да се напомни, че Съдът е постановил, че член 51 от Договора за ЕИО (след изменение член 51 от Договора за ЕО; понастоящем след изменение член 42 ЕО) позволява запазването на различията между схемите за социална сигурност на държавите-членки и вследствие на това — между правата на лицата, които работят в тях (Решение от 7 февруари 1991 г. по дело Rönfeldt, C-227/89, Recueil, стр. I-323, точка 12).

27 Регламент № 1408/71 не създава обща схема за социална сигурност, а позволява продължаване на съществуването на отделни национални схеми и има за единствена цел да осигури координирането им (Решение от 5 юли 1988 г. по дело Borowitz, 21/87, Recueil, стр. 3715, точка 23). Той позволява запазването на отделните национални схеми, което поражда отделни вземания спрямо различни национални институции, срещу които заявителят притежава преки права или по силата на самото вътрешно право, или по силата на вътрешното право, допълнено при необходимост от общностното право (Решение от 6 март 1979 г. по дело Rossi, 100/78, Recueil, стр. 831, точка 13).

28 Съдът също така е постановил, че приетите за прилагането на член 51 от Договора регламенти трябва да се тълкуват в светлината на преследваната от този текст цел, а именно установяването на възможно най-пълна свобода на движение на работниците в рамките на Общността (вж. Решение от 12 октомври 1978 г. по дело Belbouab, 10/78, Recueil, стр. 1915, точка 5 и Решение от 14 ноември 1990 г. по дело Buhari Haji, C-105/89, Recueil, стр. I-4211, точка 20).

29 Безспорно е, че Регламент № 1408/71 не посочва изрично разглежданото в главното производство положение, което се отнася до значението на мястото на пребиваване на осигуреното лице към момента на подаване на заявлението му за пенсия за старост за изчисляването на неговите пенсионни права за прослужените в различни държави-членки периоди.

30 В действителност за прилагането на посочения регламент член 2 от него изисква само спазването на две условия, а именно работникът да е гражданин на държава-членка (или да е лице без гражданство или бежанец, живеещ на територията на някоя от държавите-членки) и към него да се прилага или да е било прилагано законодателството на една или повече държави-членки.

31 От своя страна член 10 от същия регламент забранява клаузите за пребиваване само между държавите-членки.

32 Както подчертава генералният адвокат в точка 44 от заключението си обаче, Регламент № 1408/71 се стреми да постигне определената в член 51 от Договора цел, като предотврати възможните негативни последици от упражняването на правото на свободно движение на работниците, свързани с получаването на обезщетения за социална сигурност от тях и членовете на техните семейства, по-специално що се отнася до професионалното развитие на работниците мигранти, които са правили вноски към различни схеми за социална сигурност, и следователно да им даде правна сигурност, че ще запазят правата си на пенсия, произтичащи от вноските им в пенсионни схеми така, както работник, който не е упражнил правото си на свободно движение в рамките на Общността.

33 Като урежда акумулирането на завършените съгласно законодателството на дадена държава-членка осигурителни периоди с продължителност по-малка от една година и завършените осигурителни периоди в други държави-членки, член 48 от посочения регламент допринася за гарантирането на свободата на движение на работниците между държавите-членки.

34 Ето защо следва да се приеме за установено, че посоченият член 48, чието приложение не се обуславя от мястото на пребиваване на работника към момента на подаване на неговото заявление за пенсия за старост, не може да се тълкува в смисъл, че простото преместване на мястото на пребиваване на заинтересованото лице в трета държава е от естество да постави под въпрос правото на последния на пенсия за старост, изчислена съгласно посочените в този член правила.

35 Освен това от прочита на член 36, параграф 3 от Регламента за прилагане следва от една страна, че заявление за пенсия за старост може да бъде подадено от лице, което не пребивава в държава-членка и от друга страна, че заявлението трябва да бъде отправено до компетентната институция на държавата-членка, на чието законодателство заявителят последно е бил подчинен. Следователно общностният законодател е предвидил положение като това на г-н Chuck като пребиваващ в трета държава и бивш работник, който е правил вноски в няколко държави-членки.

36 От горепосоченото следва, че при изчисляване на пенсията за старост спрямо работник в същото положение като това на г-н Chuck трябва да се приложи установеният в член 48, параграф 2 от Регламент № 1408/71 принцип на акумулиране на прослужените в държавите-членки периоди.

37 Освен това следва да се посочи, че съответната последна държава-членка няма задължение да изплаща тази пенсия на територията на трета държава.

38 По подобие на генералния адвокат следва да се посочи всъщност, че макар член 10 от Регламент № 1408/71 да въвежда право на изплащане на пенсия в която и да е държава-членка, което има обвързващ характер, нито този регламент, нито някоя разпоредба от общностното право задължават държавите-членки да изплащат пенсии в трети държави. Оттук следва, че към реда, по който на практика се извършва изплащането на пенсия за старост, продължават да се прилагат разпоредбите на националното право на държавата-членка, в която се намира институцията, която отговаря за изплащането ѝ.

39 Предвид всички посочени съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 48, параграф 2 от Регламент № 1408/71 налага на компетентната институция на последната държава-членка, в която е пребивавал работник, гражданин на държава-членка, при изчисляване на пенсията за старост на този работник, който към момента на подаване на заявлението за изплащане на тази пенсия пребивава в трета държава, да вземе предвид прослужените в друга държава-членка периоди при същите условия, както ако този работник продължаваше да пребивава на територията на Общността.

По съдебните разноски

40 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Член 48, парагарф 2 от Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, в редакцията му след изменение и актуализация с Регламент (ЕО) № 631/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година налага на компетентната институция на последната държава-членка, в която е пребивавал работник, гражданин на държава-членка, при изчисляване на пенсията за старост на този работник, който към момента на подаване на заявлението за изплащане на тази пенсия пребивава в трета държава, да вземе предвид прослужените в друга държава-членка периоди при същите условия, както ако този работник продължаваше да пребивава на територията на Европейската общност.

Подписи